

LA CULTURA CATALANA CONVIDADA D'HONOR A LA FIRA DEL LLIBRE DE FRANKFURT 2007

- Un passeig per la cultura catalana.
Espectacle inaugural dirigit per **Joan Ollé**.
(9 d'octubre al *schauspiel*frankfurt de Frankfurt) (P. 05)
- Discurs inaugural. **Quim Monzó**.
(9 d'octubre al Palau de Congressos de la Fira de Frankfurt) (P. 42)
- El cel i la terra. Discurs de cloenda. **Baltasar Porcel**.
(14 d'octubre al Fòrum de la Fira de Frankfurt). (P. 47)

UNA FINESTRA OBERTA AL MÓN

La presència de la cultura catalana com a convidada d'honor a la Fira del Llibre de Frankfurt 2007, més enllà de les feragoses polèmiques mediàtiques i de les intervencions forànies -eixorques unes i altres-, va significar l'oportunitat de donar visibilitat a la literatura catalana, entesa en la seva màxima amplitud. Amplitud de gèneres -narrativa, poesia, teatre, assaig, pensament, còmic, guions...- i amplitud de tots els seus territoris -de Fraga fins a Maó, de Salses a Guardamar.

Va servir per demostrar que la nostra és, també, una literatura de primera. Les vendes i la bona crítica dels nostres autors i autores amb obra traduïda, la participació als actes literaris que es van desenvolupar a tot Alemanya, l'assistència a la diversitat del nostre programa artístic ... van fer callar les veus que auguraven un rotund fracàs, que afirmaven que la literatura catalana era de segona, que menystenien la nostra tradició i el nostre talent. La presència

protagonista de la cultura catalana a Frankfurt era una magnífica oportunitat i la vàrem saber aprofitar. Entre tots, organitzadors, editors, autors, artistes..., vàrem donar a la literatura catalana la visibilitat necessària que li va permetre de presentar-se entre la resta de literatures europees en un pla de normalitat.

Per això, Frankfurt va ser un èxit. S'hi poden retreure absències, s'hi poden introduir tots els matisos possibles... però la nostra presència com a cultura convidada a la Fira del Llibre -la primera sense Estat que ho era- va ser un èxit. I ho va ser ja des del primer dia, el 9 d'octubre, amb els actes inaugurals protagonitzats per la cultura catalana: el discurs de Quim Monzó a la cerimònia del Centre de Convencions de la Fira, l'obertura de l'exposició "Cultura Catalana, Singular i Universal" -al Fòrum- i l'espectacle de poesia, música, cançó i dansa de Joan Ollé -al schauspiel frankfurt- van ser el tret de sortida d'uns dies intensos. Érem a Frankfurt succeint els convidats ante-

riors, des que el 1988 els organitzadors de la Fira es van treure de la màniga la figura del país convidat, barreja de centre d'atenció de les activitats culturals i d'encarregat de fornir l'esdeveniment d'espectacles i entreteniment. Hi érem, amb la nostra cultura, amb la nostra literatura, amb la nostra llengua, on només hi havia hagut Estats.

I la nostra literatura va ser present a Frankfurt els cinc dies justos que durà la Fira -del 10 al 14 d'octubre, amb els actes inaugurals del dia 9-, tant en diversos espais del recinte firal com a la Literaturhaus de la ciutat, amb més de cent actes -lectures, debats i presentacions de novetats- i més de cent autors presents. I agombolada per la nostra cultura, amb una quinzena d'exposicions i més de seixanta espectacles artístics. I més enllà de Frankfurt també, perquè la cultura i la literatura catalanes van ser presents a tot Alemanya. A més de vuitanta ciutats, en universitats, biblioteques, centres culturals, instituts

de secundària, teatres, sales d'arts... Amb una seixantena de traduccions a l'alemany publicades el 2007 -la gran majoria novetat estricta- i una vintena de volums sobre la cultura catalana i el nostre país.

La nostra presència a Frankfurt va ser un èxit. De vendes, de participació, de ressò. A Alemanya i, de retruc, a bona part d'Europa. I també a casa nostra mateix, perquè va servir per refermar-nos de la potència de la nostra literatura, de l'atracció de la nostra cultura, de la nostra força quan tenim una finestra oberta al món. Ho va ser del primer dia -amb el discurs de Quim Monzó i l'espectacle dirigit per Joan Ollé- fins al darrer -amb la cloenda protagonitzada per Baltasar Porcel. Per això, l'Institut Ramon Llull, Televisió de Catalunya i l'AVUI us n'ofereixen aquest testimoni audiovisual.

Josep Bargalló
Director de l'Institut Ramon Llull

UN PASSEIG PER LA CULTURA CATALANA

Com resumir molts segles de vida, costums i llengua - de les *Homilies d'Organyà* fins avui - en el temps de jugar un partit de futbol? Sens dubte, deixant de banda molta gent imprescindible i destacant alguns noms que més d'un opinarà que no calien. No és fàcil portar "la" pàtria a escena perquè cadascú té la seva, però sí convocar a molts dels més destacats dels nostres creadors per inventariar, tots junts, alguns moments d'alta bellesa que s'han produït a través del temps a casa nostra - si és que hi ha casa d'algú - en aquesta variant del llatí que fem servir per entendre'ns i que ens entenem. O bé a través del silenci i el gest, perquè a la dansa no li calen himnes ni a la música fronteres.

Hem convocat una gran formació orquestral de músics, cantants, actors, ballarins, poetes, novel·listes, pintors,

arquitectes, escultors i un poeta que fa bombolles a una *jam-session* irrepètible per tornar a dir -perquè no morin- unes paraules, unes notes, uns moviments i unes formes heretades que vénen de lluny i ens han de sobreviure. Ramon Llull, Ausiàs March o Mossèn Cinto són enormement més joves que nosaltres, perquè no els va tocar dur a coll i bè, com una càrrega, els molts segles que ens separen. A l'escola ens van ensenyar que no es podien sumar peres i pomes, però no ho vam volem aprendre perquè la macedònia ens va desmentir la lliçó: el poble és ric perquè està fet de les seves diferències. I, no obstant, hi ha una matemàtica que proclama que u més u més u no sumen tres, sinó una altra vegada u.

Moltes gràcies a tots els participants per fer-nos la feina fàcil.

Joan Ollé

UN PASSEIG PER LA CULTURA CATALANA

HAN INTERVINGUT (PER ORDRE ALFABÈTIC):

Catherine Allard (coreògrafa)
Francesc Angles (ONCA: Orquestra Nacional Clàssica d'Andorra)
Joan Anguera (actor)
Clara Antonio (OC: Cor de noies de l'Orfeó Català)
Pere Arquillué (actor)
Birgitta Assheuer (actriu)
Jaume Ayats (cantant)
Nelsa Baró (músic)
Pere Bardagí (músic i arranjaments)
Maria Basora (ajudant de producció)
Damien Bazin (disseny so)
Iban Beltran (ajudant direcció)
Maria del Mar Bonet (cantant)
Pep Bou (bombolles)
Maria Brufau (OC)
Gerard Claret (direcció ONCA)
Jordi Claret (ONCA)
Lluís Claret (músic)
Sergi Claret (ONCA)
Jordi Coll (ONCA)
Míriam Compte (vestuari)
Andrés Corchero (coreògraf)
Jordi Domènech (arranjaments)
Marta Esteban (OC)
Quima Farré (OC)

Agustí Fernández (músic)
Joan I. Ferrer (ONCA)
Jaume Flor (director de producció)
Mírcia Font (OC)
Ester Formosa (cantant)
Llibert Fortuny (músic)
Joan Garriga (cantant)
Cesc Gelabert (coreògraf)
Miquel Gil (cantant)
Lluís Gordillo (ajudant producció)
Carles Guillén (assessor literari)
Fània Hernández (OC)
Bàrbara Herreros (OC)
Annabel Ibáñez (OC)
Paco Ibáñez (cantant)
Júlia Jareño (OC)
Anna Lizaran (actriu)
Gisela López (ONCA)
Josué Loscertales (ONCA)
Xavi Lozano (músic)
Berta Manresa (OC)
Lluís Marco (actor)
Marta Marco (actriu)
Mayte Martín (cantant)
Roc Mateu (monitoratge so)
Toni Mira (coreògraf)
Jordi Molina (músic)

Carme Mont (OC)
Miguel Montes (direcció tècnica)
Claudia Moreso (coreògrafa)
Rosa Muñoz (coreògrafa)
Ester Nadal (ajudant direcció)
Rosa Novell (actriu)
Maria Assumpció Oliu (ONCA)
Joan Ollé (guió i direcció)
David Olmedo (ONCA)
Francesc Orella (actor)
Josep Ma. Orriols (assessor tècnic)
Natan Paruzel (ONCA)
Blanca Pascual (OC)
Sol Picó (coreògrafa)
Maite Pijuan (producció executiva)
Victor Planet (cap regidors)
Àngels Poch (actriu)
Jordi Porqueres (edició imatges)
Laia Puig (música)
Pau Puig (música)
Alba Quinquillà (OC)
Buia Reixach (OC)
Rosa Renom (actriu)
Sylvie Reverdy (ONCA)
Mireia Robla (OC)
Antoni Ros-Marbà (arranjaments)
Antoni Rossell (cantant i arranjaments)

Marina Rossell (cantant)
Maria Rotger (ONCA)
Jordi Sabatés (música)
Rosa Samper (documentalista)
Antonio Sánchez (música)
Gal·la Santiago (OC)
Carles Santos (música)
Toni Santos (perruqueria)
Jaume Sisa (cantant)
Elisabet Soler (OC)
Toti Soler (música)
Lionel Spycher (disseny llum)
Rafel Subirachs (cantant)
Eugenio Szwarcer (disseny vídeo)
Pep Tosar (actor)
Raymond Trent (ONCA)
Maurici Vilavecchia (música)

Agraïments: Josep Abril, Sebastià Brosa, Marcel Caselles, Mariona Fernández, Menchén Tomás, Eduard Bartoll, Claudia Kalász, Volker Glab, Teatre Joventut (L'Hospitalet), Teatre Lliure, Atrium Viladecans, Grisby.

Entrada (Les cançons d'Ariadna),
de Salvador Espriu. Sta. Coloma de Farners 1913 - Barcelona 1985.

Si de nou voleu passar,
Ariadna tornarà
a mostrar-vos el camí
que us permeti de sortir.
No hi ha laberint més clar.
Trobareu seients a mà
per als tristos i cansats.
Hom no hi sent miols de gats,
sinó molt nobles cançons,
trèmols d'acordions.
Quant al preu, tan mòdic és,
que penso no cobrar res.

Les Homilies d'Organjà,

Anònim. Finals del segle XII.

...Karita(*d) s'est dileccio Dei & proximi: caritat es propria ment qe om am Deu mas qe nula res e tot cristia aixi com si elex fedel ment. Aqesta é l'amor de Deu e de tot christia..

Lo Desconhort,

de Ramon Llull. Mallorca 1232 - 1316.

Deus, ab vostra vertut
lo qual fas en xantan,
En axi eu estan
esgarde e vi
segons son captener
-“Ramon, dix l'ermita,
per que no us consolats
-“N'ermita, s'eu pogues
la honor que per Deu
encara us dic que port
que novament es dada
per qui hom pot saber
segons qu'enteniment
-“Ramon, de vostra Art
ans en siats alegre
-“N'ermita, en tots temps
e vol esser per home
e, per so, en tots temps

comens est Desconort,
per so que me'n conort.
en malencolia,
un hom qui venia,
hermita paria.
vos, que avets perdut?
en lo rey de salut.”
aportar a compliment
tracte tan longament;
un Art general,
per do espirital,
tota re natural
ateyn lo sensual.”
no siats consiros,
e n'estiats joios.”
ama Deus veritat,
conegut e amat;
ha home libertat.”

Crònica,

de Ramon Muntaner. Perelada 1265 - Eivissa 1336.

E si negun me demana: - En Muntaner, quin és l'eiximpli de la mata del jonc? -, jo li respon que la mata del jonc ha aquella força: que si tota la mata lligats ab una corda ben forts e tota la volets arrancar ensems, dic-vos que deu hòmens, per bé que tiren, no l'arrancaran, no encara com gaire més s'hi prenguessen. E si en llevats la corda, de jonc en jonc la trencarà tota un fadrí de uit anys, que sol un jonc no hi romandrà. E així seria d'aquests tres reis, que si entre ells havia devisión ninguna ne discòrdia (ço que Déus no vulla!), fets compte que han de tals veïns que d'aquest pas se guarden: que mentre tots tres sien d'una volentat e d'una valença, no temen tot l'altre poder del món, ans, així com davant vos he dit, seran tots temps sobirans [*superiors*] a llurs enemics.

Poema 46,

d'Ausiàs March. Gandia 1397 - València 1459.

Veles e vents han mos desigs complir
faent camins dubtosos per la mar.
Mestre i ponent contra d'ells veig armar:
xaloc, llevant, los deuen subvenir,
ab llurs amics lo grec e lo migjorn,
fent humils precos al vent tramuntanal
que en son bufar los sia parcial
e que tots cinc complesquen mon retorn.
Bullirà el mar com la cassola en forn,
mudant color e l'estat natural,
e mostrarà voler tota res mal
que sobre si atur un punt al jorn.
Grans e pocs peixs a recors correran
e cercaran amagatalls secrets:
fugint al mar on són nodrits e fets,
per gran remei en terra eixiran.

(...)

Amor, de vós, jo en sent més que no en sé,
de què la part pijor me'n romandrà,
e de vós sap lo qui sens vós està:
a joc de daus vos acompararé.

Tirant lo Blanc,

de Joanot Martorell. València 1413 - 1465 (?).

- Capità senyor, prec-vos per amor mia que em digau lo vostre mal quin és, car si per mi vos porà ésser donat algun remei ho faré ab molt bona voluntat.

- Cosí meu -dix Tirant-, lo meu mal a present no fretura vós saber-lo; e jo no tinc altre mal sinó de l'aire de la mar qui m'ha tot comprès.

- Oh Capità!, ¿e de mi vos voleu cobrir, que de tots quants mals e béns haveu tenguts, jo en só estat arxiu, e ara de tan poca cosa me bandejou de vostres secrets? Digau-m'ho, jo us clam mercè e no em vullau amagar res que de vós sia.

- No vullau més turmentar la mia persona -dix Tirant-, que jamés sentí tan greu mal com lo que ara sent, que em farà venir prest a mort miserable o a glòria reposada si fortuna no m'és contrària, car la fi de totes aquestes coses és dolor per aquella amor que és amarga.

E girà's de l'altra part de vergonya que no gosà mirar a Diafebus en la cara, e no li pogué eixir altra paraula de la boca sinó que dix:

- Jo ame.

Oda a la pàtria,

de Bonaventura Carles Aribau. Barcelona 1798 - 1862.

Adéu-siau, turons, per sempre adéu-siau,
oh serres desiguals, que allí, en la pàtria mia,
dels núvols e del cel de lluny vos distingia,
per lo repòs etern, per lo color més blau.
Adéu tu, vell Montseny, que des ton alt palau,
com guarda vigilant cobert de boira i neu,
guaites per un forat la tomba del Jueu,
e al mig del mar immens la mallorquina nau.

Terra Baixa,

d'Àngel Guimerà. Sta. Cruz de Tenerife 1845 - Barcelona 1924.

MANELIC, subjectant-la, plorant.

- Marta! Ai, Marta!... Si jo no et puc matar, no, perquè t'estimo, Marta! T'estimo! I t'estimava des d'allà dalt, al pujar tu, que jo era un grapat de neu que es va fondre mirant-te. I t'he estimat encara més al venir a trobar-te, pobre de mi, davallant a salts, com l'aigua dels cims a ajuntar-se amb l'aigua de la mar, que diuen que és amarganta! Que ho siga, d'amarganta; que ho siga: ella atrau com tu m'atraus a mi; perquè et desitjo i t'estimo, Marta!

(Ella es vol desprendre d'ell amb energia, bregant.)

I ara més, ara més; per... perquè no ho sé el perquè, ni em fa el saber-ho! Perquè m'has enganyat potser; perquè he sentit la calor de la teva sang; perquè t'he respirat a tota tu tot jo! I mira, per mi no hi ha lleis d'ací baix ni res que m'aturi, que els llamps i les mestralades m'han fet lliure, i vui jo, perquè ho vui, besar-te i mossegar-te fins a l'ànima, i estrenye't en mos braços ofegant-t'hi en ells, confonent en un afany rabiós la mort i la vida, com a home i com a fera, que ho sóc i ho vull ser sempre home i fera, tot junt, tot, contra de tu i amb tu, i contra tothom, de la terra.

(La té a ella en sos braços mig desmaiada. Mira cap a la banda de la cortina i se l'emporta ràpid a l'altra banda en sos braços.)

I ara que me la vinguen a pendre! Ira de Déu! Que vinguen!

A mos bescantadors,
de Jacint Verdager. Folgueroles 1845 - Vallvidrera 1902.

Amadíssims enemics,
si algun me'n vol ser encara,
guardians del meu honor,
mirall de les meves taques,
herbejadors de mon camp,
traieu-me'n les herbes males,
traieu-ne espines i tot;
jo us daré foc per cremar-les.
Si flors hi arribo a collir
les guardaré per vosaltres.
Lo bé que m'heu fet és gran;
de genolls a vostres plantes
jo us ne dono grans mercès;
Déu vos ne done la paga.

La relíquia,

de Joan Alcover. Ciutat de Mallorca 1854 - 1926.

Faune mutilat,
brollador eixut,
jardí desolat
de ma joventut...
Beneïda l'hora
que m'ha duit aquí.

La font que no vessa, la font que no plora
me fa plorar a mi.

Sembla que era ahir
que dins el misteri de l'ombra florida,
tombats a la molsa,
passàvem les hores millors de la vida.

De l'aigua sentíem la música dolça;
dintre la piscina guaitàvem els peixos,
collíem poncelles, caçàvem bestioles,
i ens féiem esqueixos
muntant a la branca de les atzeroles.

Ningú sap com era
que entre l'esponera
de l'hort senyorívol,
fent-lo més ombrívol,
creixia la rama d'antiga olivera.

Arbre centenari,
amorós pontava la soca torçada,
perquè sense ajuda
poguéssim pujar-hi.

Al forc de la branca senyora i majora
penjàvem la corda de l'engronsadora,
i, venta qui venta,
folgàvem i réiem fins que la vesprada
la llum esvaïa de l'hora roenta,
de l'hora encantada.

Somni semblaria
el temps que ha volat
de la vida mia,
sense les ferides que al cor ha deixat;
sense les ferides que es tornen a obrir
quan veig que no vessa
ni canta ni plora la font del jardí.

Trenta anys de ma vida volaren depressa,
i encara no manca,
penjat a la branca,
un tros de la corda de l'engronsadora,
com trista penyora,
despulla podrida d'un món esbucat...

Faune mutilat,
brollador eixut,
jardí desolat
de ma joventut.

Solitud,

de Víctor Català (Caterina Albert). L'Escala 1869 - 1966.

El pastor sempre parlava d'altres vides, de vides estades que perduraven en aquesta. Tot lo de centúries enrera vivia, segons ses rondalles; tot el món era ple de visions i d'espectres que vagaven entre cel i terra, despresos de la carn i ossos que un temps els donaren forma perceptible, mes que, així i tot, es barrejaven encara secretament a totes les ocurrències...

I tot remembrant, la dona percebé, d'una percepció purament interna, la flamarada blavenca d'un foc follet que travessava ràpidament la fondalada; veié l'ànima d'aquell vell de vellor condemnat, enmig de l'etern escarni de les Llufes, a l'eterna enyorança dels amors impossibles... I després li semblà entresentir, cap allà avall de tot, ressons tètrics i fonedissos de veus difuntes: els gemecs dolorosos dels caps tallats que rebotaven pels cuixals del Pont del Cop, tamborellant enmig del bombolleig de les aigües envermellides amb sa mateixa sang... Sí, totes aquelles faules parlaven d'altres vides, d'una supervivència misteriosa de tot lo que ha existit; mes eren faules, faules que encantaven l'orella i l'enteniment, però eren faules tan sols.

L'alegria que passa,

de Santiago Rusiñol. Barcelona 1861 - Aranjuez 1931.

ESCENA ÚLTIMA

En JOANET, ELS CARRETERS i ELS FERRERS

És quasi fosc. Els carreters ja pleguen, els ferrers, no encara.

JOANET (*Mirant per on ha marxat el carro*): Déu meu! Adéu, poesia! Adéu, visió d'un instant! Aneu enllà, mentres jo em quedo encastat aquí, a la prosa! Amb vostres cançons amargues i rialleres em deixeu una recança, el buit al cor, d'un trosset de joventut que corre darrere vostre! Sou l'alegria que passa. I que trista és l'alegria pels que passen i els que es queden! Com que sóc fill del terròs, m'haig de veure condemnat a veure sempre l'iglésia, a sentir aqueixes campanes, a veure aqueixes parets, a morir d'ensopiment i a no adonar-me del viure. Dormim. (*Es recolza en un plàtan i cau una pluja de fulles seques.*) Dormim al llit de la prosa, ja que em fugí la poesia.

La Ben Plantada,

de Xènius (Eugeni d'Ors). Barcelona 1881 - Vilanova i la Geltrú 1954.

Tu has d'ésser exemple de calma i no et tornaràs infidel al sentit de la proporció. Veig com el teu rostre ha esdevingut tranquil, mentre jo parlava, i com els plors s'han evaporat. Així et vull, i solament a preu d'aquesta contenció podràs anunciar la meua paraula. Vés, doncs, instrueix-ne les gents, batejant-les noucentistes en nom de la Teresa. Jo, en el teu caminar pel món no t'abandonaré pas. Invisible, aniré seguint una a una les teves petjades. Si en disturbi o en dubte et veus, o perill, invoca'm, i prest algun senyal sabrà revelar-te la meua oculta assistència i confort. Jo conec les teves febleses com tu has conegut les meves forces. Adéu, Xènius, i rep ara per a tots els teus viatges i empreses la meua benedició.

Fragment de l'Elegia II (Les Elegies de Bierville),

de Carles Ribà. Barcelona 1893 - 1959.

Súnion! T'evocaré de lluny amb un crit d'alegria,
tu i el teu sol lleial, rei de la mar i del vent:
pel teu record, que em dreça, feliç de sal exaltada,
amb el teu marbre absolut, noble i antic jo com ell.
Temple mutilat, desdenyós de les altres columnes
que en el fons del seu salt, sota l'onada rient,
dormen l'eternitat! Tu vetlles, blanc a l'altura
pel mariner, que per tu veu ben girat el seu rumb;
per l'embriac del teu nom, que a través de la nua garriga
ve a cercar-te, extrem com la certesa dels déus;
per l'exiliat que entre arbredes fosques t'albira
súbitament, oh precís, oh fantasmal! i coneix
per ta força la força que el salva als cops de fortuna,
ric del que ha donat, i en sa ruïna tan pur.

Excelsior,

de Joan Maragall. Barcelona 1860 - 1911.

Vigila, esperit, vigila,
no perdis mai el teu nord,
no et deixis dû a la tranquil·la
aigua mansa de cap port.

Gira, gira els ulls en l'aire,
no miris les platges roïns,
dóna el front an el gran aire,
sempre, sempre mar endins.

Sempre amb les veles suspeses,
del cel al mar transparent,
sempre entorn aigües esteses
que es moguin eternament.

Fuig-ne, de la terra immoble,
fuig dels horitzons mesquins:
sempre al mar, al gran mar noble;
sempre, sempre mar endins.

Fora terres, fora platja,
oblida't de tot regrés:
no s'acaba el teu viatge,
no s'acabarà mai més...

Publicat a la revista *Un enemic del poble*,
de Joan Salvat-Papasseit. Barcelona 1894 - 1924.

Jo us invito, poetes, a que sigueu futurs, és a dir, immortals. A que canteu avui com el dia d'avui. Que no mideu els versos, ni els compteu amb els dits, ni els cobreu amb diners. Vivim sempre de nou. El demà és més bell sempre que el passat. I si voleu rimar, podeu rimar: però sigueu Poetes, Poetes amb majúscula: altius, valents, heroics i sobretot sincers.

Denunciem (del Manifest Groc 1928),
de Salvador Dalí, Sebastià Gasch, Lluís Montanyà.

- DENUNCIEM** la manca absoluta de joventut dels nostres joves
- DENUNCIEM** la manca absoluta de decisió i d'audàcia
- DENUNCIEM** la por als nous fets, a les paraules, al risc del ridícul
- DENUNCIEM** el soporisme de l'ambient podrit de les penyes
i els personalismes barrejats a l'art
- DENUNCIEM** l'absoluta indocumentació dels crítics respecte l'art d'avui
i l'art d'ahir
- DENUNCIEM** els joves que pretenen repetir l'antiga pintura
- DENUNCIEM** els joves que pretenen imitar l'antiga literatura
- DENUNCIEM** l'arquitectura d'estil
- DENUNCIEM** els pintors d'arbres torts
- DENUNCIEM** la psicologia de les noies que canten: "Rosó. Rosó..."
- DENUNCIEM** la psicologia dels nois que canten: "Rosó. Rosó..."

Mester d'amor (La Gesta dels Estels),

de Joan Salvat-Papasseit. Barcelona 1894 - 1924.

Si en saps el pler no estalviïs el bes
que el goig d'amar no comporta mesura.
Deixa't besar, i tu besa després
que és sempre als llavis que l'amor perdura.

No basis, no, com l'esclau i el creient,
mes com vianant a la font regalada.

Deixa't besar -sacrifici fervent-
com més roent més fidel la besada.

¿Què hauries fet si mories abans
sense altre fruit que l'oreig en ta galta?

Deixa't besar, i en el pit, a les mans,
amant o amada -la copa ben alta.

Quan basis, beu, curi el veire el temor:
besa en el coll, la més bella contrada.

Deixa't besar
i si et quedava enyor
besa de nou, que la vida és comptada.

Em plau d'atzar... (Sol, i de dol),
de Josep Vicenç Foix. Sarrià 1894 - Barcelona 1987.

Em plau, d'atzar, d'errar per les muralles
del temps antic, i a l'acost de la fosca,
sota un llorer i al peu de la font tosca,
de recordar, cellut, setge i batalles.

De matí em plau, amb fèries tenalles
i claus de tub, cercar la peça llosca
a l'embragat, o al coixinet que embosca
l'eix, i engegar per l'asfalt sense falles.

I enfilat colls, seguir per valls ombroses,
vèncer, rabent, els guals. Oh mon novell!
Em plau, també, l'ombra suau d'un tell,

L'antic museu, les madones borroses,
i el pintar extrem d'avui! Càndid rampell:
m'exalta el nou i m'enamora el vell.

Dansa,

de Josep Sebastià Pons. Illa del Riberal 1886 - 1962.

M'agradaria seguir el mirar
de les minyones que dansen.

L'una té el mirar de perla,
i l'altra el té d'enyorança.

L'una dansa amb el desig
i l'altra amb son esperança.

L'una apreta sos llençols,
l'altra els deixa amb alegrança:

aquesta el pas del matí,
aquella el pas de la tarda.

Bearn, o la sala de les nines,

de Llorenç Villalonga. Ciutat de Mallorca 1897 - 1980.

Bearn sabé somriure per espai de vint-i-dos anys: una eternitat. Avui que ja el mir d'enfora, és quan comprenc que era un paradís, perquè en aquest món no hi ha més paradisos que els perduts. Ara puc valorar els alzinars, les postes de sol i la gràcia de les neus de Nadal damunt el pinar de Sa Cova. Igual em passa amb els absents: els enyor cada dia més.

El quadern gris,

de Josep Pla. Palafrugell 1897 - Mas Pla de Llofriu 1981.

És quan parlo amb la gent que té vint anys més que jo que veig clarament les característiques de la generació de què formo part. Nosaltres venim dels llibres. Nosaltres hem llegit els llibres. Creiem que hem viscut perquè hem llegit els llibres. Els llibres ens han donat l'esperança d'alguna cosa. Els llibres ens han suggerit l'esperança d'alguna cosa. Hem esperat anys i anys que alguna cosa es produiria. Què s'ha produït? Absolutament res. Res. Això ens ha portat a suposar que els llibres diuen una cosa i que la vida en diu una altra de molt diferent. Els llibres ens diuen que el món, els homes, les dones, són fets d'una manera. La vida ens diu que el món, els homes, les dones, són fets d'una manera distinta. Els llibres ens diuen que existeix l'amor, la glòria, la bondat, la grandesa. La vida ens diu que no hi ha res. De què parlen els poetes? Quin sentit té el que diuen els poetes? Per què parlen d'aquesta manera? Qui els fa parlar així?

Sonet (Nou Poemes),

de Bartomeu Rosselló-Pòrcel. Ciutat de Mallorca 1913 - El Brull 1938.

"Quan ella dorm el gaudi somnolent
del vell jardí vibrant de flors i nit,
passant per la finestra sóc el vent,
i tot és com un alenar florit."

Cançó a Mahalta,

de Màrius Torres. Lleida 1910 - St. Quirze de Safaja 1942.

Corren les nostres ànimes com dos rius paral·lels.
Fem el mateix camí sota els mateixos cels.

Poema,

de Miquel Bauçà. Felanitx 1940 - Barcelona 2005-

Oh mumare, mumareta,
sort que vau poder fugir.
Ara al cel ja menjau dolces,
asseguda a un balanci.

Divisa de Cau de llunes,

de Maria Mercè Marçal. Barcelona 1952 - 1998.

A l'atzar agraeixo tres dons: haver nascut dona,
de classe baixa i nació oprimida.
I el tèrbol atzur de ser tres voltes rebel.

El naufrag,
d'Agustí Bartra. Barcelona 1908 - Terrassa 1982.

Deixeu la porta oberta;
aquesta nit vindrà.
Poseu més llenya al foc,
llesqueu, llesqueu més pa.

Indagacions i propostes,
de Joan Fuster. Sueca 1922 - 1992.

Hi ha qui és advocat, o mestre, o polític, o bisbe, o poeta, o pagès. La meva
professió, en canvi, és de ser Joan Fuster.

Mecanoscrit del segon origen,
de Manuel de Pedrolo. L'Aranyó 1918 - Barcelona 1990.

I l'Alba va mirar encara un moment cap als estranys objectes ovalats i plans
que avançaven de pressa cap a la vila mentre la tremolor de la terra i de l'aire
augmentava i el soroll creixia

Estremida memòria,
de Jesús Moncada. Mequinensa 1941 - Barcelona 2005.

La Mequinensa que va viure aquell tràngol ja no existeix. La construcció d'un pantà
a l'Ebre va esborrar-la del mapa el 1975.

La Plaça del Diamant,

de Mercè Rodoreda. Barcelona 1908 - Girona 1983.

I tot anava així, amb maldecaps petits, fins que va venir la República i en Quimet se'm va engrescar i anava pels carrers cridant i fent voleiar una bandera que mai no vaig poder saber d'on l'havia tret. Encara em recordo d'aquell aire fresc, un aire, cada vegada que me'n recordo, que no l'he pogut sentir mai més. Mai més.

In memoriam,

de Gabriel Ferrater. Reus 1922 - St. Cugat del Vallès 1972.

Quan va esclatar la guerra, jo tenia
catorze anys i dos mesos. De moment
no em va fer gaire efecte. El cap m'anava
tot ple d'una altra cosa, que ara encara
jutjo més important. Vaig descobrir
Les Fleurs du Mal, i això volia dir
la poesia, certament, però
hi ha una altra cosa, que no sé com dir-ne
i és la que compta. La revolta? No.

(...)

La vida moral? S'hi acostava,
però se'm fa ambigu.
Potser el terme millor és l'egoisme.

Corrandes d'Exili,

de Joan Oliver (Pere Quart). Sabadell 1899 - Barcelona 1986.

Una nit de lluna plena
tramuntàrem la carena,
lentament, sense dir re...

Si la lluna feia el ple
també el féu la nostra pena.

A Catalunya deixí
el dia de ma partida
mitja vida condormida;
l'altra meitat vingué amb mi
per no deixar-me sens vida.

Avui en terres de França
i demà més lluny potser,
no em moriré d'enyorança
ans d'anyorança viuré.

Una esperança desfeta,
una recança infinita.

I una pàtria tan petita
que la somio completa.

Años triunfales,

de Jaime Gil de Biedma. Barcelona 1929 - 1990.

Media España ocupaba España entera
con la vulgaridad, con el desprecio
total de que es capaz, frente al vencido,
un intratable pueblo de cabreros.

Barcelona y Madrid eran algo humillado.
Como una casa sucia, donde la gente es vieja,
la ciudad parecía más oscura
y los Metros olían a miseria.

Con luz de atardecer, sobresaltada y triste,
se salía a las calles de un invierno
poblado de infelices gabardinas
a la deriva, bajo el viento.
Y pasaban figuras mal vestidas
de mujeres, cruzando como sombras,
solitarias mujeres adiestradas
-viudas, hijas o esposas-

en los modos peores de ganar la vida
y suplir a sus hombres. Por la noche,
las más hermosas sonreían
a los más insolentes de los vencedores.

XVLI (La Pell de brau),

de Salvador Espriu. Sta. Coloma de Farners 1913 - Barcelona 1985.

A vegades és necessari i forçós
que un home mori per un poble,
però mai no ha de morir tot un poble
per un home sol:
recorda sempre això, Sepharad.
Fes que siguin segurs els ponts del diàleg
i mira de comprendre i estimar
les raons i les parles diverses dels teus fills.
Que la pluja caigui a poc a poc en els sembrats
i l'aire passi com una estesa mà
suau i molt benigne damunt els amples camps.
Que Sepharad visqui eternament
en l'ordre i en la pau, en el treball,
en la difícil i merescuda
llibertat.

Poema,

de Joan Vinyoli. Barcelona 1914 - 1984.

Per molt que ens abracem i que ens omplim la boca
de boca i que ens mesquem els cossos,
mai no som un. Cada vegada
l'assaig de no gastar massa paraules,
que és el que més traeix.
Val més el gust de les petites coses
velades, que revelen.

Un dia clar de somnis i de foc
ens torna al lloc on vàrem començar.

Coral romput,

de Vicent Andrés Estellés. Burjassot 1924 - València 1993.

Mon pare no volia que matàrem els grills.
Mai no en va matar cap. Mai no n'he matat cap.
Potser ara comprenc per què tot fou així.
Els grills que no he matat, però que ja s'han mort,
potser ara se'm tornen paraules, de vegades,
igual que els cucs de seda, morint, s'esdevenien
papallones petites, amb un tacte domèstic,
vagament cereal, cosa de cada dia.
Hi ha en els versos que escric, entre tots els meus versos,
certs mots que encara tenen un no sé què de grills:
jo sé ben bé quins són, i estic content, i calle...

Poema n.XII (Cançons de rem i vela),

de Josep Maria de Sagarra. Barcelona 1894 - 1961.

Entre les barques quan passa l'amor
no duu la fúria de crits ni besades,
l'amor que passa a la vora del mar
és blau verdós i flexible com l'aigua.

Perquè a la platja hi arribi l'amor
hem de tenir una miqueta de calma,
i una gavina pel cel adormit,
una gavina i una aigua ben blava.

L'amor que passa a la vora del mar
vol que tot just es bellugui la barca,
vol a la vela una mica de vent,
però té por de sentir les onades.

Vol una galta que es deixi besar,
però que hi posi una certa recança;
l'amor que es diu a la vora del mar
és un amor de molt poques paraules.

Entre les barques quan passa l'amor
no vol ni plors ni gemecs ni rialles,
l'amor que passa a la vora del mar
és un sospir que batega com l'aigua.

Lobito bueno (Palabras para Julia),
de José Agustín Goytisolo. Barcelona 1928 -1999.

Érase una vez
un lobito bueno
al que maltrataban
todos los corderos.
Y había también
un príncipe malo,
una bruja hermosa
y un pirata honrado.
Todas estas cosas
había una vez.
Cuando yo soñaba
un mundo al revés.

Si fossis terra,

de Miquel Martí i Pol. Roda de Ter 1929 - 2003.

Si fossis terra creixeria en tu
i llevaria fruits d'una rara dolcesa,
seria fidel als camins que et solquen la pell
i als rius secrets que et travessen l'entranya.

Si fossis mar manllevaria el vent
per desvetllar-te remotíssims ecos.

Si fossis pluja et rebria tot nu.

Si fossis bosc estimaria l'ombra.

Només et tinc a tu. Covardament
t'invoco a plena nit amb les mateixes
paraules que temps ha. La lluna és groga
i em xucla el moll dels ossos. Tu retornes
com un record de mi mateix i em cauen
dels dits a terra, lentament, les restes
del temps caduc que he viscut sense viure.

Ara és l'hora vermella dels guerrers.
Marca la cera nova amb dits lentíssims.

Estén-te a terra, acull-me.

Sense el teu foc cap foc no em vivifica.

Retorno a tu i els passos em ressonen
com si inventés camins per dins un claustre.

Poema,

de Blai Bonet. Santanyí 1926 - 1997.

Sota el mur emblanquinat
era la pedra quadrada.
L'herba -les herbes- creixia
verda, i l'enrevoltava.

Sota la llum era pedra.
Sota el sol pedra durava.
Era pedra viva. Deia
Blai Bonet, però callava.

El temps,

de Joan Brossa. Barcelona 1919 - 1998.

Aquest vers és el present.

El vers que heu llegit ja és el passat
-ja ha quedat enrera després de la lectura-
La resta del poema és el futur,
que existeix fora de la vostra
percepció.

Les paraules
són aquí, tant si les llegiu
com no. I cap poder terrestre
no ho pot modificar.

Las recetas de Carvalho,

de Manuel Vázquez Montalbán. Barcelona 1939 -2003.

Lo primero que haría sería dar una vuelta gastronómica a Cataluña, una suicida *Grand Bouffe* que empezaría por la Cerdaña, en el hostel del Boix, en Martinet de Cerdaña; luego Can Borrell, en Meranges; el Bulli, en Rosas; el Cypsele, en Palafrugell; Big Rock, en Playa de Aro; Eldorado Petit, en San Feliu de Guíxols; la Marqueta, en La Bisbal; antiguas y nuevas querencias que sabían a trinxat, macarrones al romero, nouvelle cuisine perfumada por el Mediterráneo, sepías con habas tiernas, pies de cerdo con caracoles, bacalao al Roquefort, arroces negros. Inevitable el arroz caldoso de la María de Cadaqués o del Peixerot de Vilanova o el de Els Perols de l'Empordà en Barcelona. Pero antes, antes se iría al Hispania y le diría a la señora Paquita: Póngame de desayunar todo lo que pueda cenar en un mes con una cierta desgana.

Tiempo de mujer,

de Montserrat Roig. Barcelona 1946 - 1991.

És impossible imaginar un Beethoven parint cada any, Einstein especulant sobre la teoria de la relativitat entre nadons que ploreu, Miquel Àngel treballant a la Capella Sixtina, mentre cada tres hores ha de donar de mamar als seus fills. Hi ha una impossibilitat física, real, que ha mantingut la dona apartada del camp de la creació.

El dia que va morir Marilyn,

de Terenci Moix. Barcelona 1942 - 2003.

- Ara ve el meu numeret. Ens n'anem, sabeu? Encara no hi estava ben decidit; encara em dolia una mica de deixar.. aquesta història vostra. Però aquí us quedeu. Tots plegats, gent meva, us podeu quedar ben tranquils. Hi ha d'haver algun lloc, qualsevol part del món on un noi es pugui treure del cap tot aquest merder. Au, quedeu-vos amb la vostra història. Us asseguro que ja no em serviria...

-És a dir: aneu i que us acabin de criar.

DISCURS DE PRESENTACIÓ DE LA LITERATURA CATALANA A LA CERIMÒNIA INAUGURAL DE LA FIRA DEL LLIBRE DE FRANKFURT

Senyores i senyors,

Com que de discursos no n'he fet mai (i no sé si en sabria) els explicaré un conte.

El conte va d'un escriptor (un escriptor que sempre parla molt de pressa) a qui, un dia, li proposen de fer el protocol·lari discurs inicial de la Fira del Llibre de Frankfurt.

Això passa l'any que la cultura catalana n'és la convidada. Un any que pot ser, per exemple, el 2007. Abans d'acceptar l'encàrrec, l'escriptor en qüestió -català i, per tant, gat escaldat- dubta. Pensa: "I ara ¿què faig? ¿Accepto la invitació? ¿No l'accepto? ¿La declino amb alguna excusa amable? Si l'accepto, ¿què en pensarà la gent? Si no l'accepto, ¿què en pensarà també la gent?"

No sé com van les coses a d'altres països, però els asseguro que al meu la gent té tendència a pensar moltes coses, i a treure moltes conclusions. Si un dia expliques que, quan vas a cal sastre, l'home, mentre et pren les mides, pregunta: "¿Cap a quina banda carrega vostè?", i tu contestes que carregues cap a la dreta (o que carregues cap a l'esquerra), la gent treu conclusions. Si vas a la fruiteria i demanes pomes treu conclusions. Si demanes taronges també en treu.

Facis una cosa o facis l'altra -carreguis cap a la dreta o cap a l'esquerra, compris pomes o taronges- la gent té un alt nivell de clarividència. La gent és molt perspicaç i sempre dedueix coses, fins i tot ciutats que no són a cap mapa. Si fas un pas endavant, malament per no haver-te quedat quiet. Si et quedes quiet, malament per no haver avançat.

Però passa que l'escriptor en qüestió creu que no ha de demanar perdó a ningú per sentir-se part de la cultura que aquell any han convidat a Frankfurt; de manera que decideix acceptar. És evident que no l'hi proposaran pas -fer el protocol·lari discurs inicial- l'any que la cultura convidada a la Fira de Frankfurt sigui la turca, la vietnamesa o la n'gndunga. Així, doncs, diu que sí, que el farà, i tot seguit s'asseu a una taula, agafa un bolígraf i una llibreta i comença a rumiar què hi ha de dir.

Una mica, se sent perplex. Al llarg dels temps, la bonança de la història no ha estat al costat de la literatura catalana. Les llengües i les literatures no haurien de rebre mai el càstig de les estratègies geopolítiques, però el reben, i ben fort. Per això el sorprèn que un muntatge com aquest -la Fira de Frankfurt, dedicada a la gran glòria

9 d'octubre del 2007

de la indústria editorial- hagi decidit convidar una cultura amb una literatura desestructurada, repartida entre diversos Estats en cap dels quals és llengua realment oficial (encara que n'hi hagi un i mig que ho proclamïn sempre i quan aquesta proclamació no molesti els turistes, els esquiadors o els repartidors de butà).

Per això té dubtes a propòsit de la invitació a Frankfurt. ¿De cop i volta el món s'ha tornat magnànim amb ells, quan n'hi ha tants que els volen perpètuament perifèrics? Recorda, a més, que, en un altre muntatge literari -més nòrdic i bastant més pompós-, ara fa poc més d'un segle (el 1904) el jurat del premi Nobel de literatura va premiar Frederic Mistral. Frederic Mistral no era català. Era occità. Però la referència serveix -no sols perquè alguns catalans i alguns occitans se senten a prop-sinó perquè el premi va molestar tant els puristes de la Nació-Estat ("Soyez propre, parlez français!") que -mai més a la vida-cap literatura sense Estat ha tornat a tenir un premi Nobel.

A més de la sensació de perplexitat, el personatge del nostre conte té una sensació de justícia. Potser "justícia" no és la paraula exacta. Alguna cosa semblant. Tot i que -

com s'ha dit- als catalans els avatars polítics ens han anat d'una manera que no convida a gaire alegries, la literatura catalana és, clarament, una de les pedres fundacionals de la cultura europea. Cap literatura sense Estat d'aquesta Europa (que ara diuen que construïm entre tots), no ha estat ni és tan sòlida, tan dúctil i tan continuada.

¿Ha d'explicar tot això, en el discurs? Potser podria començar dient que la potència inicial que va fer que la literatura catalana tingués lloc preferent a Europa durant l'Edat Mitjana neix de Ramon Llull (Raymundus Lullus, Raimundo Lulio, Raymond Llull, Raymond Lully: com els agradi més). Ramon Llull era filòsof, narrador i poeta. Era mallorquí, d'aquesta Mallorca avui esdevinguda un 'Bundesland' geriatricoturístic alemany. Nascut molt abans que els 'tour operators', els avions de baix cost i la 'balearització' dictessin les normes de vida d'aquelles costes, centennis abans de l'arribada de Boris Becker i de Claudia Schiffer, en ple segle XIII Ramon Llull va estructurar una llengua travada i rigorosa, la mateixa llengua en la que, de manera vibrant i corrompuda, encara parlem i escrivim ara.

Però l'escriptor té altres dubtes. Ja que ha de parlar a Frankfurt, ¿ho hauria d'amanir

amb detalls que poguessin interessar els germanoparlants? Hauria d'esmentar l'Arxiduc Lluís Salvador d'Àustria-Toscana, S'Arxiduc? ¿Hauria d'esmentar el senyor Damm i el senyor Moritz, cervesers de terres germàniques fundadors d'algunes de les marques de cervesa que els catalans encara bevem ara? És evident que, si ho fes, li dirien frívol, i això encara l'impel·leix més a fer-ho. Ja posats, podria esmentar el senyor Otto Zutz, gran oftalmòleg -"diplomata a Espanya i Alemanya"- que ha acabat donant nom a una esplèndida discoteca de Barcelona i que, en vida, graduava la vista de molts barcelonins. D'alguns membres de la família del poeta Carles Riba, per exemple, segons es desprèn del que el seu nét -Pau Riba, també poeta i, a més, cantant- diu al text que acompanya el disc "Dioptria".

Tampoc no sap si hauria de citar els més grans dels que han configurat el fil literari que ens du fins avui: Bernat Metge, J.V. Foix, Narcís Oller, Anselm Turmeda, Joan Brossa, Joanot Martorell, Llorenç Villalonga, Jordi de Sant Jordi, Jaume Roig, Josep Carner, Jacint Verdaguer, Isabel de Villena, Josep Maria de Sagarra, Àngel Guimerà, Santiago Rusiñol, Joan Maragall, Eugeni d'Ors, Josep Pla, Joan Sales, Mercè Rodon-

reda... I ¿ho hauria de fer d'aquesta manera apilonada o els hauria d'esmentar per ordre cronològic?

¿O potser fóra millor no citar-ne cap?

Citar tots aquests escriptors (la majoria desconeguts pel món literari que es belluga per Frankfurt) ¿no farà que els assistents a la cerimònia d'obertura de la Fira del Llibre s'avorreixin de sentir noms que els sonen poc? ¿No farà que mirin el rellotge i pensin: "Quin rotllo, aquest home!?" Per això, doncs, decideix que no dirà cap nom (tot i que, de fet, ja els hagi dit en el mateix procés de descriure els dubtes sobre si els ha de dir o no). A més, segons ha llegit, a la mateixa Fira del Llibre hi haurà instal·lada una exposició que parlarà d'això. Encara que -siguem sincers- ¿quantes de les persones que assisteixin a aquest acte inaugural visitaran després aquesta exposició amb un interès no merament protocol·lari? Siguem sincers i optimistes: ben poques. Tot i que es tracti d'una Fira del Llibre, i els escriptors més desconeguts haurien de ser els que més excitessin la set de lectura de les persones interessades a descobrir meravelles literàries, i no a seguir, simplement, el tam-tam comercial del que toca en cada moment.

Però, com més hi rumia, menys clar veu com hauria de ser el discurs. Ja que molta gent té del món una idea feta a partir de la geometria actual del poder políticocultural, potser podria explicar que, a Europa -esqueixat ja el llatí en llengües vulgars-, el primer tractat de Dret va ser el català Consolat de Mar, pel qual es van regir les relacions marítimes al Mediterrani. Potser podria afegir que alguns dels primers tractats europeus de medicina, dietètica, filosofia, cirurgia o gastronomia eren també escrits en llengua catalana.

Però, ¿tantes dades servirien gaire de res? ¿Què han dit altres escriptors en anteriors discursos inaugurals d'aquesta mateixa Fira? L'escriptor busca aleshores alguns d'aquests discursos inicials i els llegeix. Gairebé sempre, en tots aquests discursos hi ha una gran exaltació de la cultura pròpia, i veu clar que, sempre (en cada cas passa el mateix), a qui no pertany a la cultura exaltada tots aquests discursos li sonen distants, com la remor de l'aigua que va riu avall sense que hi parem atenció. Són discursos a l'estil d'aquell que, durant la dictadura franquista, va fer a Nova York, a les Nacions Unides, el violoncel·lista Pau Casals. Va ser un discurs que va emocionar els catalans amb la mateixa intensitat que

va deixar indiferents la resta d'habitants del planeta: "I am a Catalan. Today, a province of Spain. But what has been Catalonia?...": "Sóc català. Catalunya avui és una província d'Espanya, però ¿què ha estat Catalunya? Catalunya ha estat la nació més gran del món. Us explicaré per què. Catalunya va tenir el primer Parlament, molt abans que Anglaterra. Catalunya va tenir les primeres Nacions Unides..."

També veu que altres escriptors que han fet discursos inicials de la Fira del Llibre hi intercalen poemes. Potser ell també ho faci. Podria, per exemple, llegir aquell treball que, un dia (en una fenomenal paròdia de discurs militar), va recitar el grandíssim Salvador Dalí, com si fos la poesia més excelsa del món:

"Una polla xica, pica, pellarica, camatorta i becarica
va tenir sis polls xics, pics, pellarics, camatorts i becarics.
Si la polla no hagués sigut xica, pica, pellarica, camatorta
i becarica,
els sis polls no haguessin sigut xics, pics, pellarics, camatorts
i becarics".

De fet, si el discurs és part d'un ritual i, com

en tots els rituals, el que importa realment és la forma, el protocol, l'americana, la corbata (o l'absència de corbata), ¿importa gaire què s'hi diu exactament? ¿En una cerimònia religiosa feta en una llengua morta (una missa en llatí, per exemple), importa gaire que part dels fidels no entenguin el text? Encara més: ¿cal dir res en concret? Els polítics són grans malabaristes, i per això els seus discursos són exemplars: plens de paraules comodins que, amb gran mes-
tria -per quedar com a gent responsable-, apliquen en el moment just encara que, de fet, siguin fum i prou: lletres que formen síl·labes que formen paraules per cobrir l'expedient.

En un disc, aquest músic fenomenal que és Carles Santos va gravar fa anys una peça esplèndida que consisteix en una barreja de declaració d'amor i discurs de polític. És un text on les vacuïtats i les promeses han estat substituïdes per una repetició constant de la paraula "Sargantaneta", adobada amb adjectius exaltats. ("Sargantaneta" -"Sagrantaneta"- és el nom de la seva barca de pesca.) ¿No seria, doncs, un text ple de paraules-comodins, de "sagran-tanetes", el discurs ideal per un acte com el de la inauguració de la Fira del Llibre? Un text tan abstracte i tan buit que, sense

canviar cap frase, es pogués utilitzar també per qualsevol altra mena d'acte: literari, esportiu, cinegètic o filatèlic. Que tant servís per presentar un nou llibre de poesia lírica com per inaugurar una línia ferroviària. Un discurs tan ambigu que fos tot ritme -ritme, ritme!-, però que en el fons no digués res: absolutament res.

Tot això és el que l'escriptor que sempre parla molt de pressa (i a qui un dia li proposen de fer el protocol·lari discurs inicial de la Fira del Llibre de Frankfurt) dubta si ha de dir o no. Dubta també si -si ho diu- els que l'escolten hi pararan gaire atenció. Dubta també si -si hi paren atenció- enten-
dran gaire què vol dir.

Pensa també que, de fet, podria dir qualsevol altra cosa sense que en el fons canviés gaire res si, en tota la resta de detalls, compleix el cerimonial. Una de les particularitats més importants del qual cerimonial és, per cert, el temps. I això sí que ho té clar: quan arribi el moment d'acabar -el màxim de minuts estipulats són quinze- mirarà el rellotge [mira el rellotge] i dirà:

-Res més. Moltes gràcies. Bona tarda.
Quim Monzó

DISCURS DE CLOENDA DEL PROGRAMA LITERARI EN L'ACTE DE RELLEU AMB TURQUIA A LA FIRA DEL LLIBRE

14 d'octubre del 2007

El Llibre, el Cel i la Terra

He estat una setmana feliç entre vosaltres, gent del llibre sempre creador; creador quan s'escriu i creador quan es llegeix. I ho he fet perquè sóc novel·lista i formo part de la literatura catalana, enguany convidada d'honor a la Fira de Frankfurt, convidada a compartir els infinits llibres de Frankfurt. Per això ara, en l'hora de l'adéu, he de donar la benvinguda als pròxims alts convidats, la novel·lista Elif Shafak i la literatura turca.

I què som, turcs i catalans, Elif Shafak i jo mateix? Moltes coses i molts constants, ja que tot el que fem no adorm els somnis, sinó que els estimula. És la crida de la vida intensa, de la frondosa diversitat, la que estira amb força de nosaltres, en definitiva dos escriptors inscrits en el món dels mons mediterranis, Turquia i Catalunya, a cada banda d'aquest mar ple de suggeriments.

I per significar el que això representa essencialment i accidentalment, recorro a un filòsof alemany, Johann Gottfried Herder, per a qui l'origen del coneixement i la seva expressió rau en les sensacions de l'ànima i en les analogies que estableix l'experiència; o sigui, com deia fa un moment, en la vida inscrita en un espai i en el temps. La qual adquireix entitat artística

i, fins i tot, transcendència secular a través del llenguatge, conducte del geni literari. Fruit aquest, al seu torn, de la individualitat de cada poble i persona conjugats, amb els seus múscles, intuïció i sensualitat, amb la seva ment desperta.

Perquè, segons entenia un altre pensador alemany, Martin Heidegger, la llengua és la casa de l'ànima, i som en el llenguatge. No ens realitzem substancialment, llavors, per exemple, en la nació, compromís històric, sinó en el vector de l'idioma, de l'ànima. Per tant, del món on som i que interpretem a cada frontissa con juntural, en tots els seus camins i amb totes les seves criatures.

El món d'ahir i el d'avui, com meditava un altre escriptor mediterrani, el grec Empèdocles:

Car, el que és jo, ja he estat un noi i una noia
un arbust i un ocell, peix del mar lluent
d'escates.

De la mar Mediterrània; Empèdocles en la matèria i en les il·lusions, jo també he estat com ell i tornaré a ser-ho: la unitat palpitant, i no feta d'uniformitat, sinó de diversitat, la que constituïm els éssers nodrits

pels gens i la llum del Mare Nostrum, o, com deien els otomans, de la Mar Blanca.

Regió planetària, la nostra, el benigne clima de la qual ha atret, en el curs de milers d'anys, una multiplicitat de pobles i idiomes, els quals, gràcies a la reducció espacial mediterrània, s'han conegut i entrelaçat; i han ocasionat una riquesa d'ideals i de creences, de bellesa, gairebé sense comparació amb cap altra regió planetària. Poblacions i signes seculars que sempre s'han intercomunicat, hi ha en aquest mar i univers tantes ribes diferents i properes com onades van i vénen fusionades entre elles.

Així, cada ésser humà mediterrani ha existit amb les seves correspondència i visió mesclades amb les de l'altre, dels altres, sigui per abraçar-se o combatre's. I, què seríem, pedres, si no fóssim també paradoxals? Les meves novel·les i els meus personatges s'alimenten de les seves contradiccions, som altra cosa que una contradicció eternament assumida, i per això resolta en energia? És el que acaba formulant, amb Protàgores, la definició humana més excelsa: L'home, mesura de totes les coses. Concepte que es tradueix d'immediat en la implantació democràtica efectuada per Pèricles, i en el naturalisme de l'escultura d'aquell segle V grec.

Però, compte: no estic trenant garlandes erudites, sinó referint-me des de les arrels a la nostra actualitat més càlida i urgent: de què gaudeixen o què desitgen tots els

pobles i individus del planeta?; sens dubte, la democràcia política, l'Estat del benestar, l'entronització dels Drets Humans. O sigui, les conseqüències de la sentència de Protàgores, del sistema de Pèricles, d'aquella homocèntrica figuració escultòrica. El món i l'esperança més lliures, llavors, articulen el gran fruit universal i universalista de la Mediterrània. I trobant-nos com ens trobem a Alemanya, d'on prové la filosofia, des de Kant a Nietzsche, sinó del ferment mediterrani atenenc?

De tot això, en tot això, doncs, es fonamenta i s'estén la nostra creació literària, amb els seus sabors, perfums i colors, com els de la vinya i el raïm encantats, del blat i el pa desenforat, de l'oli amb la deessa Atenea guaitant amb els seus ullassos glaucs entre les branques de l'olivera platejada.

I aquests, sorgits de la terra feraç, són els nostres déus; a vegades els veig, eternament joves, ombres de llum entre la lluminositat que verdeja dels pinars al sol, a la meva Mallorca natal. Passen rabents i jo, bolcat en jo mateix, escric el que ells m'han deixat, amb el seu ressò de paraules antigues que es transformen en sang nova.

Perquè el Mediterrani que en veritat ho és, no el políticament i ideològicament compartimentat, és un goig politeista. O ho sóc jo i desitjo que ho sigui el poble al qual pertanyo i, sobretot, els pobles i les literatures a les quals desitjo pertànyer. Amb

quina celeritat, aleshores, fujo a les meves novel·les, i crec que hem de fugir, dels monoteïsmes cap a la pletòrica vida complexa que ens crida! De la qual ja ens en va parlar un sensible poeta llatí, Horaci, en el seu “Carpe diem”:

Sigues sàvia: aboca el vi,
I tingues una llarga esperança, perquè du-
rem poc.
I és que mentre parlem
fuig el temps gelós.
Gaudeix l’instant: no et refiïs
del demà.

Perquè demà no existirem si no existim avui, com no existiria completament el món sense els nostres llibres, els llibres que passen per Frankfurt, com els joves déus passen pel bosquet de la meva illa. Vivim la globalització, d’acord. Però serà com una Mediterrània a escala planetària, una germandat o concurrència de germandats, o ens enfonsarà en una massificada contaminació mental i ambiental, que només serà mecanicista encara que creguem que és científica.

Si fins hi ha a Occident qui contempla l’ascensió de la Xina com si únicament fos la de milions de consumidors als quals explotar! Sense ni imaginar que es tracta d’una altra regió planetària semblant a la mediterrània, que ha creat també una cultura frondosa, irisada i infinita: llegeixi’s la

poesia Tang, del joiós Li Bai al trist Du Fu; acariciï’s la diamantina porcellana Song...

No crec en els profetes dels persistents apocalipsis; siguin els desnaturalitzats, que ignoren que ciència i naturalesa corren plegades, o els monoteïstes, que imaginin que la mort infon la vida. D’ací la meva fe en la literatura, en la incitació estètica i en l’ànima passional, en l’estrella polar de l’aventura, i és que cadascú ha de poder, ha d’intentar, traçar el seu propi destí! Ho va endevinar Heràclit, en el seu petit regne convuls, situat a les costes avui de Turquia, com ningú no ho ha fet amb tanta clarividència: Sempre passa el mateix riu, i sempre les seves aigües són diferents.

Per tant, és possible que a més d’encarnar-nos en arbust, peix i adolescent, ho puguem fer en el nostre primer pare, el primer personatge novel·lesc, filosòfic, vital, o sigui, més real, del qual som fills: Ulisses, Odisseu, un altre mediterrani. Qui des del mar oriental va guanyar l’occidental, al tremolós timó de la seva nau negra, venent els monstres d’un sol ull i estimant les deesses més lascives.

En fi, benvolguts amics, escric perquè he llegit, llegeixo perquè visc. I crec, així, en tots nosaltres, dimensió i ardor del cel i de la terra.

Baltasar Porcel

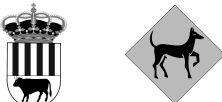

ORGANITZA

LLL institut
ramon llull
Llengua i cultura catalanes

EN CONVENI AMB

AMB EL SUPORT DE

AMB LA PARTICIPACIÓ DE

PATROCINADORS

LA SEDA DE BARCELONA

Grup Agbar

FUNDACIÓ CAIXA CATALUNYA

GREMI D'INDÚSTRIES GRÀFIQUES DE CATALUNYA

GALETES BIRBA

Publicació:

LLL institut
ramon llull
Llengua i cultura catalanes

Disseny:

 haiku media

Impressió:

D.L.: